निर्गुणेगुणवृत्तयइति गुणैर्वर्तमानाअपिनिगुर्णैकथंचरंतीत्यर्थः निर्गुणत्वेचहेतुंवदन्लक्षणांयोगंचनिराकरोति सदसतःपरइति कार्यकारणाभ्यांपर स्मिन्नसंगेकेनचिदपिसंबंधाभावान्नलक्षणायोगवृत्तीसंभवतइत्यर्थः एवंपदार्थत्वायोगादपदार्थस्यचवाक्यार्थत्वायोगान्नश्रुतिगोचरत्वंब्रह्मणइत्य भिप्रायः॥ १॥उत्तरमाह बुद्धींद्रियेति बुद्ध्यादीनुपाधीन्जनानामनुशायिनांजीवानांमात्राद्यर्थंप्रभुरीश्वरोऽसृजत् मीयंतइतिमात्राविषयाः तदर्थंभ वार्थं भवोजन्मलक्षणंकर्मतत्प्रभृतिकर्मकरणार्थमित्यर्थः आत्मनेलोकांतरगामिने आत्मनस्तत्तल्लोकभोगायेत्यर्थः अकल्पनायकल्पनानिवृत्तयेमु क्तयइत्यर्थः अर्थधर्मकाममोक्षार्थमितिक्रमेणपदचतुष्टयस्यार्थः जनानामितिवदन् जीवार्थमीश्वरस्यसृष्ट्यादिषुप्रवृत्तिरितिदर्शयति प्रभुरितिईश्व रस्योपाधिवश्यताभावेननित्यमुक्ततांदर्शयति अयमभिप्रायः सगुणमेवगुणैरनभिभूतंसर्वज्ञंसर्वशक्तिसर्वेश्वरंसर्वनियंतारंसर्वोपास्यंसर्वकर्मफलप्र दातारंसमस्तकल्याणगुणनिलयंसच्चिदानंदंभगवंतंश्रुतयःप्रतिपादयंति यःसर्वज्ञः सर्ववित् यस्यज्ञानमयंतपः सर्वस्यवशीसर्वस्येशानः यः पृथिव्यां तिष्ठन्पृथिव्याअंतरः सोऽकामयतबहुस्याम् सऐक्षततत्तेजोऽसृजत् सत्यंज्ञानमनंतंब्रह्मेत्याद्याः तथाभूतेश्वरतांतावत्संसारिणोजीवस्यतन्निवृत्तये

श्रीशुकउवाच बुद्धींद्रियमनःप्राणान्जनानामसृजत्प्रभुः॥मात्राऽर्थंचभवार्थंचआत्मनेऽकल्पनायच॥ २॥

तत्त्वमसीत्यादिवाक्यानिबोधयंति तत्रचतत्त्वंपदयोः सामानाधिकरण्यंप्रतीयते तच्चप्रकारांतरेणाघटमानंब्रह्मणिपर्यवसानंगमय ति तथाहि नतावद्वैश्वदेव्यामिक्षेतिवदुभयोरेकार्थाभिधानेनसामानाधिकरण्यम् यथोक्तम् आमिक्षांदेवतायुक्तांवदत्येवैषतद्धितः आमिक्षापद सान्निध्यात्तस्यैवविषयार्पणमिति कुतः भिन्नार्थत्वात् नचाजहत्स्वार्थयानिरूढलक्षणयाविशेषणविशेष्यभावेननीलमुत्पलमितिवत् यथोक्तम् स्वबुद्ध्यारज्यतेयेनविशेष्यंतद्विशेषणमित्यादि कुतः विरुद्धार्थत्वेनतदयोगात् नचजहत्स्वार्थत्वेनसंबंधिलक्षणयाकुसुमितद्रुमागंगेतिवत् कुतः ए कार्थत्वस्यविवक्षितत्वात् अतोजहदजहत्स्वार्थलक्षणयासोऽयंदेवदत्तइतिवद्विरुद्धांशत्यागेनानुगतचिदंशेनैकार्थेनसामानाधिकरण्येननिर्गुणेप र्यवसानम् अस्थूलादिवाक्यानांतुसाक्षादुपाधिनिषेधेनतत्पदार्थशोधनउपयोगान्निर्गुणएवपर्यवसानम् तथाचात्रैवोपक्रमेस्वसृष्टमिदमापीयेत्या दिनाविशिष्टमालंबनंवक्ष्यति अंतेचश्रुतयस्त्वयिहिफलंत्यतन्निरसनेनभवन्निधनाइत्युपसंहरिष्यति उपासनादिवाक्यानांत्वन्यार्थप्रवृत्तसृष्ट्या द्यवलंबनेनज्ञानसाधनविधानेनतत्परत्वमित्येषादिक् ॥ २ ॥